

Előfizetési ár:	
Évnyegyedre vidéken	2 ft. 50 kr.
helyt	2 — 24 —
Félfévre vidéken	5 — 40 —
helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hétenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy íven. — A hirdetések négyezer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

53. szám

Kolozsvártt Szerda sept. 14.

1853.

Tartalom:

A gyümölcs, különösen a szilvaaszalásról. — a. — Nem tudom én... költemény. Szász György. — Egy negyedév arszián (folytatás). — Nehány fürdők az idén. VIII. Kiruj. K. — Levelezés. — Hírfüzér. — Mozaik. — Szerkesztői telegráf. — Hírfüzér.

A gyümölcs- s különösen a szilvaaszalásról.

Általános ismert dolog az, hogy nálunk rendszeren nem aszalják elég gondval a gyümölcsöt, miért a mi aszalt gyümölcsünk nem is oly jó, minő lehetne gondos aszalás mellett s a milyen szokott lenni a valóban jól aszalt gyümölcs. Ennek oka nagy részben az aszalók tökélytelen voltában rejlik. Az aszalás körüli kevéssé gondos eljárás okozza aztán, hogy aszalt gyümölcsünknek hazánkban kívül nincs kellő kelete, igen mert már külseje kevés vonzerővel bír.

A szilvaaszalásnál különösen nálunk két dologban hibáznak.

Egyszer, mert kezdetben a nyers szilvát igen hirtelen és kelletlenül inkább megmelegítik, miért levének egy része kifoly, s a gyümölcs úgy szólva a maga levében megfő s úgy szárad ki; tehát aszalva fölt szilva lesz. Igaz, hogy az ily szilva is a levegőből újból szí bé nedvességet, de a nélkül, hogy kellőleg meglágyuljon; s minthogy a fővés közben a szilva megváltozik, sejtzövetei összerombolódnak, ez uton a levegő befolyása következtében könnyen romlik s hamar megpenészesedik. A tárgy magán- és közzgazdasági fontosságánál fogva megérdemlé, hogy a szilvaaszalást nagyobb gondval kezeljük, czélszerű aszalókról gondoskodjunk, azoknál a melegség mértékére úgy vigyázzunk, hogy az 40 és 50 Reaumur fok közt maradjon, kezdetben pedig még ennél is kisebb legyen.

Másodsor, nincs gondoskodva elegendő légváltásról, hogy ez által az aszalás gyorsítódjék. Innen van, hogy ha a mi aszalt szilvánkat a francziákéval összehasonlítjuk, általában vére a mi róváunkra nagy különbséget találunk. Hogy hasonló jó aszalmányt nyerjünk, a végre természetesen jó aszalókra volna szükség. Aztán különben is nem kellene a szilvából minden nedvet kihajtani, mert úgy igen megkeményedik, s később sem kapja meg a kellő légyságot. A francziák aszaláskor mintegy 20—22 percent nedvet a szilvában hagynak, azaz annyira aszalják, míg 100 font szilvából 30—33 font lesz, tehát a nyers szilvának egy harmadát nyomja.

Hogy kisebb melegnél az aszalás későbbre megy, s így az aszalás nagyobb helyet szükségel, azt nem lehet kétségbe vonni; azonban ha az aszaló czélszerűleg van felállítva, tüzelő-szor, fa nem kell több, mint a mennyit a mostani czélszerűtlen aszalási mód felemész. Ha a több idő, dolog és hely a terményt valamivel drágábbá is tenné, de a jobb aszalmányt könnyebben, nagyobb mértékben és jobb árért lehetne eladni. Attól, hogy az egészen ki nem száradt szilva elromlik, nem lehet félni, ha szellős helyen tartják, vagy pedig légzáró edénybe teszik el. Nedves vagy gőzös helyen igaz, hogy megpenészesedik, de itt a legirgalmatlanabbul meg-

füstölt és szárított is megpenészesedik. Itt a megromlás oka az aszalmányra ülepedő vízben rejlik.

Minden gyümölcsök közt a szilva a legalkalmasabb az aszalásra, sok helyt csaknem kirekesztőleg csak erre is használják, s vele nem csekély kereskedést üznek. Említsük-e hazánkban Udvarhelyszéket s ott kivált a Fejérvényi mellékieket, mely vidék csak gyümölcsseivel, szép tanorokjával nagyon emlékeztet Angolhon parkjaira, melynek aszalmánya leginkább megközelíti nálunk a francziát, s melynek nem kevés pénzt hajt be aszalmánya.

Az út és mód, miszerint aszalják nálunk rendszeren a szilvát, ismeretesebb, hogy sem leirni kellene. Az ily aszalás vagy füstölés aszalmánya kielégíthető lehet sok háztartásokban, de a kereskedést nem elégíti ki. S már pedig hogy e tárgy hazánkra nézve fontos, azt, ki az orránál tovább lát, nem fogja tagadni, fontos, mert ez által a mely vidék gyümölcscsel meg van áldva, legezlszerűbben felhasználhatja az pénzzé teheti, s kivált a kisebb birtokos, ki az aszalási munkát maga végezheti, nem csekély hasznot vonhat utána.

Azonban hogy az aszalt szilva valóban jövedelmező legyen, szükség, hogy az jó és szép legyen; hogy pedig ily aszalmányt nyerjen az ember, figyelni kell a szilva szedésére; aszalás előtti tartására, aszalására, aszalás utáni kezelésére és eltartására.

Az aszalandó szilvának lehető sokáig kell a fáján maradnia, hogy tökéletesen megérijék, ezt pedig arról lehet megismerni, hogy a szilva a szaránál megránczosodott. Míg a fák levelesek, nem lehet félni az egészséges szilvát az önkényes lehallástól, minthogy a teljes megérésig meglehetősen keményen függenek a fán. Sokszor és többen ajánlották, hogy a szilvát nem kell rázni, hanem kézzel szedni, ezen ajánlatot jó is volna ott megtartani, hol a fák alatt a föld kemény, doroncos, poros; de hol pázsintos, ott kár nélkül is lehet rázni. A nagy szilvát tanácsosabb csakugyan kézzel szedni, mert ez a fáradságot megjutalmazza így is, minthogy minden drágább, aztán kevesebb is megfelel belőle.

A szilvaszedés a mennyiben csak lehet szép időben történjék, s ha a szilva jól meg van érve, a szép időt bűn használatlanul lefolytani engedni, ha az aszaló üres.

Szedés alkalmával a szépit a megsértettektől külön kell választani; ez utolsókat iznek, pálinkának fel lehet használni, s csak a szépeket aszalásra fordítani. Az is baj, hogy a szilvát mindenféle mély edénybe szedik, mert így is az alsóbbak megsértődnek; lapos kosarak e végre a legezlszerűbbek. Többet, mint mennyit az aszaló megbír, kár egyszerre leszedni, mert a fán legjobban áll a szilva; más álló helyeken romlik, itt még javul.

A ki a szilvát leszedés után kosarakban vagy csomóban egymáson tartja s ott megizzadni engedi, nagy hibát követ el; mert ott a szilva értékéből nagyon sokat veszít.

A leszedett szilvát ha csak lehet legott

aszalóra kell vinni, vagy ha az nem lehet, ponyvára vékonyan kiteríteni. Álló helyűll szellős helyet kell választani és gyakran szellőztetni, por és más homlitól meglepni engedni káros; ily helyeken hetekig állhat a nélkül, hogy megromoljék, kivált ha ottan ottan megforgatják, s a megsérülteket, rothadókat kihányják. A megfönynyadás még elkészíti az aszalásra. Ha a fagytól tart az ember, ez ellen minden kitelhető módon óvakodni kell; azonban a mint számtalan tapasztalat bizonyítja, a jól megért, megránczosodott szilva nem fagy egykönnyen meg, csak hogy nagy hideg után nem kell gondatlanul meleg helyre vinni, s az aszalóra csak ha az idő enyhült várakni.

Az aszalásnál tekintetbe kell venni az aszalót és aszalást.

Az aszalóknak minden esetre úgy kell alkotva lenniök, hogy az aszalandó szilva a füsttel érintkezésbe ne jöhessen; a mit könnyen elérhető az által, hogy az egy pár ölnyi hosszú és egy pár lábnyi széles belvilágu tüzüregtel feljül, egymással bizonyos szeglet alatt szembe állított fedélcseréppel fedjük be, s hátul hagyunk a füstnek kijárását, hogy eképp a mint az elől égő tűz meleg füstje hátrafelé húzódik, melegeknek hasznát lehessen venni. Erre jön közvetlen a gyümölcs, melyre nagyon czélirányos alól egy apró likakkal felkészített fedelet alkalmazni, e felibe pedig egy más felnyithatót, hogy ottan ottan ennek felnyitása által a gőzt el lehessen bocsátani, mely különben a száradást akadályozván, a munkát csak hátráltatná. Az erős légjárás ellenben azt okozná, hogy a szilva aszalás közben kemény maradna; a mérsékelt légváltoztatás, mely mellett a száraz meleg levegő nem illanhat el, a nedvest pedig kibocsáthatni, a szilva kihatását lényegesen gátolja s a száradást nagyon előmozdítja. Azonban azt soha egy pillanattig sem kell feledni, hogy a szilvát a környező meleg gőz minden tekintetben a legjobban aszalja. Miután a szilva 35—45 fok melegnél 5—6 órát aszalódott, a melegt növelni kell, a légváltozást pedig korlátozni, vége felé pedig egészen meg kell szüntetni. Az oly aszalt szilva, melyet jól meghevítettek, megizzadva melegen szedik le egymásután az aszalóról s a szabad levegőn hűtenek ki, szép fényű, nehéz és igen jó minőségű.

A jól megért szilva 22—24 óra alatt, ha jó az aszaló, s előre a levegőn megfönynyasztja az ember, jól megszalódik. Néhol igen czélszerűen használnak úgynevezett emeletes aszalókat is, hol két három mozgatható aszaló tábla van egymás felibe alkalmazva. Az ilyeken természetesen többet aszalhatni, csak hogy itt multhatlanul szükséges a táblákat változtatni, mert különben a felsőbbek tökélytelenül aszalódnak.

Ha az ember jó aszalmányt akar előlítani, kiváltképpen a következőkre kell figyelnie:

1) hogy az aszalandó gyümölcs jó érett legyen, 2) hogy a gondos lassu aszalás a gyümölcs meghasadását s leve kifolyását gátolja, 3) hogy az aszalás kezdeténi nagy meleg az aszalmányt megfeketíti, rosszabbá és csúffá teszi, 4) hogy az erős megszalás az aszalmányt könnyebbé teszi, szépségtől meg-

fosztja, míg a kellő aszalás izletesebbé és kapósabbá teszi.

Az aszalmány tartását illetőleg tudva van, hogy az mintán az aszalóról leszedik s meg-hül, a levegőből nedvességet szí meg magá-ba, ezért igen czélszerű azután még a napra kiteríteni egy pár nap szép idő alkalmával, esős időben pedig a padlásra vagy máshová fedél alá, hol a szabad levegő járásának ki legyen téve; hogy ottan ottan fel kell ke-verni s a nem eléggé megaszottakat kiválasztani, önkényt értődik. Az ekép teljesen el-készült gyümölcsöt fedeles kosarakban, vagy kisebb zsákokban száraz helyen, legczélsze-rűbben a padláson kell, ha lehet felakasztva tartani, csak természetesen, ha lehet ne éve-kgig, mert a hosszas tartás alatt az aszalmány veszt értékéből, s a kereskedésben nem le-het úgy értékesíteni a régít, mint a frisebbet. —a.

NEM TUDOM ÉN...

Nem tudom én meddig, hány esztendőt élek,
Nem is volna jó azt tudni, hogy mit érek.
Csak azt számíthatom: mi az én szivemben
E bánatos virág, bánatos szerelem?

Nem hiszem, hogy virág: rég elhervadt volna.
Hisz nincsen tavaszra, nincsen apóljára!
Mint a bércezi patak, önmagától árad —
Csak így nevezem el, csak így: „édes bánat.“ —

Ugy vagyok el vele — ez édes bánattal:
Mint van a remete az imádkozással.
El-elimádkozik, s azt se tudja szíve
Hallja-e valaki, vagy tán az isten se.

S mig így imádkozik csendes bánatában,
S szíve könnyebbedik a szent zsolozsmában:
A vén idő eljár, hallgatva elrepül,
S a remete — szivem — szenvedve idvezül!

Szász Gerő.

Egy negyedvér arszlán.

(Fresco.)

II.

Reggel még fel sem kelt Leo, annyin várták ajtaja megnyílását, mint egy miniserét.

Legelső, ki hozzá belépett, egy arany-mives volt, ki karpereczet hozott haza, mit Leo azon nap egy természetesen szép színész-nőnek akart koszoruban levetni, s kifizetését delután félháromra ígerte.

Második s harmadik szabója s cipőkészítője inasa volt, mindkettő hosszu árjegyzéket hozott.

Utánok jött, mint egy huszonnégyfontos üteg, a kereskedő követelése.

Hát megörültek ezek — riada fel ekkor Leo — hogy mind akkor jönnek, mikor a legnagyobb ütközetet vesztettek.

Kire gondolhatott volna, mint József zsidóra, mint nevezé, az ő banquierjára, ki eddig ötven hatvan hónapi százalékért mindig kész volt pénzt hajhászni számára; mely hajhászat természetesen csak saját pénztáráig tartott mindig, s Leoval elhitette, hogy félvilágot járja be kölcsönért.

Rögtön József zsidó után küldött; azonban a zsidó félgúnyosan jónak látta azt izenni, mikép ma nincs honn.

Ebédre ment, a vendéglőben épen játszott egy hangászkar. Épen jó, gondolá magában, pénzüst fogok játszani, mert hitelezőre kell a földből is szert tennem. Leo a hegedűst ön-háta mögé állíttatá; s mikor az ebéd vége felé járna, s a barna hangások tárgyára nem köröztetett, mindenfelé sugák: igen, ma Leo fog mindnyájunkért fizetni.

A cigányok főnökét esti öt órára rendelé magához fizetésre, mert tisztában volt azzal, mikép addig haza menni, ma nem tanácsos.

Öt óraker hon volt, s a banda főnöke új frakkban s egész új rendbeli legdivatosabb ruhában távozott tőle.

— Szinte feledém — szólt legénye — X tanácsos, holnapra estvélyre hivaltja nagyságodat.

— Jól van, hijjad a szabót, frakkra van szükségem.

A szabó megjelent, de régi árjegyzékét sem feledte; s mikor annak kifizetése szóba sem jött, kereken himondá, hogy holnap estvére a frakk készen nem lehet.

— Hisz ez összeesküvés, lázadás ellenem! — mormogá magában. — Hisz tán csak nem vagyok megbukva.

Estve színházba ment, már épen felgördülő a függöny, mikor az ékszerész-től a következő levélkét veszi: A karpereczet adja vissza ön, mert ha átadja mielőtt kifizetné, elsajátítottnak fogom az ékszer kijelenteni.

— Ez mégis rettenetes! — kiálta fel mind mérgesebben. — S a karpereczet, mit félvilág már várt, visszadobta; s a színházból elrohant.

Félóra mulva egy uszorástól lép ki, de órája, gyűrűje s minden ilyesmivel nélkül; nem soká olt ül a kávéházban, setéten mint egy fenevad, mely prédára vár; várja a kártyázás kezdetét, mert nyerni akar.

De minő meglepetés! senki sem ült le vele; mindenfelé csak az hangzott, mikép ő hamis játékos.

Haza ment, egész éjen nem aludt. Reggel újra kezdődtek a hitelezői látogatások; legényét ezer felé küldözé pénzért; minden-nünnen üressen tére meg. Ekkor kezd a gondolatra jöni, mikép hitele tönkre ment.

Egy segély gondolata volt még, apja erszénye. Bérkocsit vett fel s haza ment.

III.

A szülői ház, hová Leo hajtatott, két napi járó földre feküdt a várostól.

Egy kicsiny faluba vezetem olvasóimat, melynek egyik emelkedettebb oldalán ott setélik Leoék még mind vakolatlan kis köházuk, körülé tágas udvar, még tágosabb gyümölcsös. A házzal szemben jókora istálló, közepén szekérszín, hol a falu vargája jelenleg is a diszkoci foltozásával foglalkozik.

Épen szürkült, mikor Leo behajtatott az udvarra, és nem csekély örömet lelte abban, hogy a tyúkok, réczék, a mint a vendégszeke-rek megláták, egyszerre mind a szilvásnak vették magokat, sejtve, hogy mindjárt zaklatásra kerül a dolog.

Leot egy cseléd sem ismerte meg, nem mintha évek óta nem lett volna hon; de mert itt a cselédek mindegyre változtak. Csak az öreg Mózes gazda tipegett jó képpel elő, az udvar ezen mindenesé, ki tulajdonkép semmi czímet nem hordozott, de most szakács, majd kocsis, majd legény, majd bíró, a szerint, mint az említett udvari cselédek rendre szöknek, vagy csak szép szerével a kapuféltől búcsut vesznek.

— Mi féle hivatalban van most, Mózes gazda — üdvözlé Leo a vén szolgát — ki van itthon?

— A kisasszony — volt a felelet — mert a nagyságos ur vásárba ment.

— Miféle vásárba?

— Hát itt van karácson, a cselédeknek ruha kell.

Leo e mondatból azt hívé, hogy új világ kezdődött apja házában; cselédekről álmodozott s csak amugy könyveden parancsolá, hogy a cselédek fogjanak ki, podgyászoljanak le, mert a bérkocsis fáradt; s hogy adjon a szakács fel rögtön oszonyát.

Mire belépett, leány testvére fogada, egy tizenkilenc éves zömök kisasszony, ki azt hívé vendég jó, még most is magán kívül van ijedtében.

— Mikor jó haza, apám? volt Leo első kérdése.

— Holnap.

— Nos, nem is örvendsz, nem is jösz előmbe? — jegyzé meg Leo.

— Épen szőttem, édesem, — szólt Veronika, pedig épen toilletet tartott, minthogy apja hon létében ilyesmire érkezni nem volt szabad.

— Miféle átkozott kikap van lábodon, mintha dióhejan járnál? — szólt vizsgálódva Leo.

— Hát édesem, — felelt jó kedvvel Veronika — most már nem patkós csizmat, hanem szeges topánkát viselek.

— Felsőges haladás! — nevette fel Leo — képelem, hogy már házi szöttes köntöseid kartonnal fogjátok cserélni. Még megérem hogy gözzel főztek, s gazzal világítottok. Hozass fel egy palaczk asszuszőlöt, meg vagyok fázva. Mitek van enni való?

— Turó, szalonna, kávé — számlálá gondolkozva Veronika.

— Hát valami hidegsült féle, például, nyelv, disznőfőjsajt?

Néhány perc mulva asszuszőlő, s jó falusi oszonya állt Leo előtt.

— S nincs ennél jobb borotok? kérdé setéten, miután többször kostolá — valóban szégyellem, hogy ily bort igyek apám házában egy fiakeres.

— Hisz most adtunk el belőle, hat pengővel vedrit.

— Ezért hazajöhöttem, hogy csigerrel éljek. Adj theat, csájt.

— Miféle herbatheát akarsz, édes Leo? kérdé egész ártatlansággal Veronika — jó lesz borzavirág herbathea?

— Jemine, Veronika, mit beszélsz a XIX században? Adass fekete kávé.

— Magam megyek — szólt Veronika — nehogy az apám kávéjából vegyen Mózes.

— De épen abból adass, édes Veronikám.

— Igen jól van — szólt mosolyogva Veronika — mond hát melyikből? szolgálhatok makk-kávéval, kotángyöke kávéval, murok-kávéval, adhatok pergelt tengeriből: mond miből parancsolsz?

— S hát valóságos kávé most sem tartatok?

— De igen vendégek számára. Bizzd csak reám; oly ügyesen veszek, hogy nem ismeri meg apám.

Veronika elment, s visszajött.

— Parancsolj egy pohár vizet, Veronikám. Veronika maga hozott.

— Küld ki a fiakeresnek ezt az ugynevezett asszuszőlöt.

Veronika most is maga ment.

— Hát nincs itt cseléd, hogy mindig magad mégy?

— Van, de dagaszt, Mózes pedig kün van elfoglalva.

— S több nincs? s hát az mit dagaszt, hisz e kenyér tán ma sült?

— Egy sütettel! mindig előbb járunk, hogy keményedjék.

— Ah! felsőges háztartás — nevette fel keserűn Leo — s hát most is oly fősvény apám?

— Meghal Leo, — szólt némi gúnynyal Veronika — egy darab idő óta két három félét eszünk, s mindig egy félfertály bort iszik; s most a kávéba egy kis czukrot is teszen.

— Felsőges előhaladás! Hát reszeli most is a kezébe jövő aranyokat.

— Már nem igen lát annyira, szeme meggyengült. A tizes bankjegyet már nem bírja az ötöstől megkülönböztetni, mindig hozzám hozza, s én az tizes helyébe ötöt adok vissza; s így kaptál te közelebb annyi pénzt tőlem, mert itt másképp nem lehet.

— S mért nem vesz szemüveget?

— Mert azt hiszi, hogy a cselédek nem tudják szemegyenségét; s elhitette magával, hogy ha a tornácba kiáll, azt hiszik, még a mezőre is kilát; s fél hogy azután bátrabban lopnak. Ugyan örvendek, hogy haza jöttél; de tudom nem soká ülsz meg velünk. Engem ugyancsak szeret apám s még sincs vége hossza szimbjének. Ha guitarreomról egy csonka-hurt a hegedűsnek adok, vagy egy gombostót vagy egy szemgyöngyöt kap valahol: pusz-tulnom kell. Segény Mózeset sokszor úgy saj-

nálom; ha a macska vagy egy csirke-zuzzal felmorog; vagy a konyhán küssé nagy a tűz, oda rohan s agyon szidja, hogy miért hányja kalányokkal a zsirt a tűzbe. Pedig apám adja ki nekem, s én adom Mózesnek a konyharyalót; s egy fertály zsir egy hétre már prédaság. Cselédünk soha sincs, egy se ül meg: a hijju tele volna elszökött cselédek ruháival, ha én magam ki nem adnám nekik. . . Ugyan jó hogy hazajöttél, tán minden jobban fog menni. Apámtól már senki sem fél; a falusiak minden földünket pántlika szélességüvé tették, úgy elszántogatták; juhainkat kieserélik; minden veszendőben van, mit a házban nem tarthatunk. Ugy-e Leóm, itthon maradsz, gazdáskodol?

— Ha kiadja apám részemet. Felelt elgondolkodva Leo.

— Dehogy adja, dehogy adja — folytató Veronika — téged prédának tart; urfának, ki csak költeni tudsz.

— Vagy adjon hát pénzt, hogy ne legyen itthon terhére.

— Azt már inkább. Mert nem szereti, hogy keze alá szóljunk. A nyáron is tizen-nyolcz munkásnak reggelire kiadott egy font túrót, s ha én abból mindeniknek két lótat nem adtam, szinte tűzre telt; tizenyolcznak két lótat harminczból; mert a mi fontunk alig harmincz lótas. S nekem hallgatnom kell, pedig már sem kapunk munkásokat, úgy hogy sarjunk egy része az idén is kaszálatlan oda veszett.

Ily épületes beszélgetésekkel tölték el a testvérek az est hátralévő részét; melyből ha folytattam, olvasóm annyit látának, mikép Veronika egészen bele találta magát az egyszerű pásztori életbe; Leót pedig az egész beszéd tárgya folyta mit sem érdekelt. Mig nővére a házi gondok felett sohajtozott, ő arra gondolt, mint üthetett ki a tanácsnok tegnapi estélye, melyre frakk nem léteben meg nem jelenhetett; s rá gondolt arra, hogy most épen operát adnak a színházban.

— Felségesen vagyunk — szolt felőrai hallgatás, s nehány hatalmas ásitás után — már is meguntam itthon magamat; holnap visszamegyek a városba.

S azzal jó éjt kívánt hugának.
(Folyt. követ.)

Néhány fürdők az idén.

VIII.

Kiruj.

A székelyföldön Oláhfalú, Lövöte, Almás, Bardóczszék és Csik között roppant erdőség terül, melynek egy része fenyves s melynek néhány négyszög mértföldet a vadkanok és medvékkel csak egyes tanyák osztják meg; de falu sehol sincsen benne. Kiruj fürdője mind az, mi a vadont a polgárosodott világgal összeköti, mi nyugoti szélén fekszik.

Vad, de festői táj. Oláhfalú felől, Erdély e legmagasabb falui egyike havasairól le, több viz lefoly a völgyekbe. Ilyen a két Homoród, melynek egyik ágát Oláhfalú fűrészüzemai kétfelé szakasztja, s Oláhfalú a rája épített malmok mindenikétől négy véka adót vesz, különben másféle bocsáthatja; ez adózó patak Okládnak foly. A más lehebb maradt a hegyek között, ez az ugynevezett Vargyas víz: ez egy délnak tartó völgyet képezett, s képezte egyszersmind az almási barlangot; e völgy halján, egy más patak völgyében, a fő völgytől egy órára fekszik Kiruj.

Fekvése egy elszökött hegyzszorulat végén esik, kis patak mellett, fenyvesek közül kikopaszló néhány kőszál alatt. Itt e rejtekbe vonta magát hazánk minden előttem ismeretes borvíz-forrásai legbővebbike.

Egy használt kutja van; de ez meggyőző ivást, fürdést, mert kifolyása vastagságával nincs kar, mely vetekedhetnék. A völgy keletől nyugotnak nyulik, annyira szűken, hogy

a fürdői lakházak mondhatni egymás után vannak építve; mellettek csak egy utnak maradt hely, mi a forrás és házak közt visz el. Háza száma tizenhárom, egy pár közüle magyar uraság; a többi Köhalm vidéki szászok építék magok számukra, minthogy a hely Lövöte közös földje, tehát taksás hely.

Ki Kiruj épületein csint gondol, vagy Kirujon piacot vagy fogadót keres: az túlesigázza igényeit. Remeteséghez hasonlít inkább az egész, mint fürdőhöz. Vendégei rendszeren szászok, kik mindent hoznak magukkal; kik reggelenként nem öltöznek fel, hogy a kút körét feldiszesítsék; honnan a kút körében semmi egyéb, mint a kútát három oldalon környező gyaluatlan s kartalan pad, mit beszurt falomb árnyékoz. Pedig e viz igen kedves italu; fekvése felséges.

Itt áll elhagyatott az újabb időben e gyönyörű magány, mit a mult század egyik költője, gr. Lázár János latin versekben megénekelt. Járallan útja miatt kitörldött a hiresebb fürdők sorából, pedig ez állt már akkor, midőn Borszéknek, Előpatakknak, még nevet sem adott volt a világ.

Ha utját akarnám festeni, egy november elejére vezetném vissza sokak emlékezetét. Egy futó tábor egyik szárnya vonult Oláhfalutól e völgybe be; pár órára ott állt a felkelt nép fegyverben; hátul a nyomuló győztes sereg. Oszí idő és sár volt. Egy csoport szekér indult utnak a reg hajnalában Oláhfalú felől ez erdőknak, a szekereken jó házok szép hölgyei, körülök gyalog és lóhátos megvert fölkeltek. A völgyben sehol egy emberi lélek, sehol egy falat kenyér; így utaztak hajnaltól késő estig, mikor az erdőből ki Vargyasra értek. Senki sem ett, senki le nem szállhatott, a lovak egy percig sem pihentek, ki nem fogattak. . . Ily hely Kiruj őszel. Most azonban kövezett utat indítottak feléje Lövöte felől.

Kiruj előnyei közé tartoznak a gyönyörű kirándulások, melyeket egy iparos vas-hámorhoz, vagy a töle egy órára fekvő Almási barlanghoz tehetni. Meglátogattam az idén is hazánk e legnagyobb természeti csodáját: úgy találtam mint évek előtt: szép, gyönyörű, felséges, mit a természet alkotott, ronda, életvesztő, policzái-wiedrig a felmenő lépcsőzet, mit emberi kéz hozzáadott. . . szörnyű, szörnyű barbárság. K.

LEVELEZÉS.

Fogarás september 1-én. Közeli multunk eseményei közt általános bánat nyomja kebleinket a közszereket, becsülés és méltánylás volt központjának, vidékünk erélyes és valódi becsületes cs. k. főbiztosának Göbb1-nek elvesztéért; a ki általános szomorúságunkra, augusztus hó 25-én viradólág 1—2 óra közt löfegyver által életének véget vete. —

Társas életünk július 5-ke óta, az itten mulató Posonyi Alajos színészársulata által élénkült, habár különben is Fogarásban nem lehet az egyhanguságról panasz — van zaj, zene, vigság, mert forradalom előtt és után a legélénkebb helye vala hazánknak, a minek oka a különböző nemzetiségek egyensúlyosága számitlag; így egyik vidor kedély a búst akaratlanul is belésodorja.

Posonyi társaságával eddigelő 34 előadást tón közönségünk előtt, s részvét környezi Thalia papjait, csak kár miért adnak oly darabot is elő, a mihez semmijök sincs. Ember kell a gátra, egy drámát vagy nagyobb művet előadni. A derék Molnár is 8-szor látatá magát mint vendég, köztetszésbe részesülve; János Emil is párszor, valamint átutaztában kétszer föllépe az ifju Lendvai Márton, s élvezetűs perczeket szerettek. E lapok hasábjai nem lévén a vidéki színészet bírálatára szánva, csak annyit említett meg,

hogy a nők általában nagyon gyengék, a férfiak közül is 3—4 középszerű, és ily erők mellett mégis 26-kán a dramatizált „Proféta” adatott!

A mult hó 18-kai ünnepély, mint Ő Felsége magas születésének évünnepére rendezett, nagyon jól üte ki; minden imaházban megtörténvén az isteni tisztelet; törvényszéki elnök b. Apor Károly ur egy füzérbe voná a hivatai értelmiséget, a mely szokott vendégséget egy fényes táncvigalom rekeszté be, a mely jól sikerült transparentekkel volt katonailag felcizfrázva fegyverekkel s karddal, közöttük mind meg annyi peng sással, csak a terem vala igen kicsiny oly sok vigadót befogadni. Barna zenészeink is most meglehetősek, karmestert tartva sokat gyakorlódtak. Méltán kérhető, hogy ezen táncvigalom jóvedelme mely jótékony intézvényre szánatott?

Forradalom előtti intelligentiánk most egészen háttérbe vonult a hivatali nyelvben járatlanság miatt; így vagy a szántás vetés becsületes mésterségéhez fog, vagy csak vetgetál.

Városi előjárásunk kebelbeli, a mely eléggé kívánna mindkét fél parancsainak eleget tenni, de mint mondják, egyszerre csak egy urnak szolgálhatni.

Polgármesterünk a takarékpénztár magasztos eszméjét karolá fel magán körökben, de sok akadály álland elő, főleg hogy nincs pénz honnan kapni, pedig ezen magasztos eszme kivitele a legholdogitóbb lenne, mert így pénz hiány miatt, elég fekvővel bírva, semmihez sem foghatni, a mig a lábolhatatlan petek miatt 2—3 gyarapul, ezeren buknak; a mi egész hazánkban is a legnagyobb baj, mert ha egykor jó, de most új életet kezdő gazdáinknak lenne mit befektetni, nem menne minden hátra; így csak teng az egész nemzeti élet. . . A közeli takarékpénztárak mind arra utasítják a kérelmezőt, hogy majd ha a rég-várt telekkönyv bé leend hozva!

Helybeli kereskedésünk naponta élénkül, szaporodnak az áruhelyek, mindeniken a gyarapulás nyomai észrevehetők, a fényűzést nagyba üzven ezen kis város lakói; de az irodalmi vállalatok iránt közönyösek, nem bírnak egy olvasótársulatot fenntartani, főkép a különböző népelemek nem egyesülhetése miatt, a mi káros az egészre, egy a maradékra, csak a Bőjthi László „Nesze semmi fogd meg jól” czimű humoreskje birt a kereskedői körbe a sorsjegyért 25 előfizelőt nyerni, más oly szerű előfizetésekre vagy aláírásokra azt szokták mondani, hogy majd ha a mű megjele-nend; jó hogy van valami meintség, kibuvni az anyagilag való pártolás miatt.

Aratásunk meglehetősen volt, a szárazság miatt a törökbúza szárad, s így nem juthat kellő értségre, mely hiányt tán a szőlőben pótoland ki a gondos természet.

Rendes levelező.

H I R F Ū Z É R.

— Hir szerént az alsóbb hatóságok felszólítást kaptak, indítványt tenni: mikép lehet véget vetni minden fő- és nagyobb városokban a kisebb lakások házbérfölemelésének.

— Ira Aldrige vendégjátékait Pesten bevégezvén, Szekesfejervárra ment, hol Latabár színtársulatával három vendégjátékot szándékoszik adni. Innen Kassára megy Gocs, Szabó és Havi túrsulatához.

— Oliva Pepita Pesten is megtevő a hatást. Tizszer lépett fel a német színpadon mindig zsufolt ház előtt. Közlelebről a nemzeti színházban fog táncolni jótékony célra.

— Thebe városát egy földrengés közlelebről csaknem romba dönté.

— A dnyetermesztők kedyiért elmondjuk, hogy Pesten egy kertész 15 pfrtért adott el 32 fontos sárgadinnyét, még pedig azon kikötéssel, hogy a magvakat visszakapja, melyek mindenikét 20 pkrájczárjával fogja eladni.

— Az aradi lap írja, hogy Magyarát, Ménes s a szomszéd börtendő vidékeken is mutatkozik a szőlőkór. 50,000 fűrthől 2000 betegségekben szenved s a baj igen gyorsan terjed.

— Montholm tábornok, a ki Napoleont Sz. Ilonába kísérte s fogsága alatt hűségesen mellette volt, mult hó 22-én Párisban megholt.

— A szolnok-debreczeni pályán — hír szerint — jövő nyáron már járni lehet.

— A selmeczi cs. kir. bányász- és erdősz-akademiában az idei tanfolyam november 2-kán kezdődik.

M O Z A I K.

* Élethű földképek. A francia kormány nem rég Páris városnak ajándékozta a boulognei erdőt, azon föltétellel, hogy a sétahelynek jó karban tartására gondot fordítson. Ez alkalmat bizonyos Salis nevű ur felakarja használni, hogy régi tervét valósítsa. Ő állítja: a közönséges földképek, rajzok által nem lehet helyes geographiai ismereteket szereztetni, hanem miként fűvészkertet, állatgyűjteményt, úgy földképeket is a lehető legegyszerűbben kell összeállítani. Így ő már egy szántóföldön Frankhont előállítá, s most indítványozza, hogy a boulognei erdőt Európává kell átalakítani, minden hegyével, völgyével, tengerével, folyóival, tavaival sat. a megfelelő arányban. Minden hegyet elő kell állítani és pedig épen abban az alakban, a melylyel bírnak a természetben; minden folyó medrében viz folyon, s az erdőt ép oly fák által kell képviselgetni, mint a minőkben valóban állanak, fenyő, tölgy, narancsfakkal. Minden bányá meg legyen jegyezve, s minden város a maga helyén álljon; az országutak helyét asphalt-szalagok jegyezzék s a vaspályákat a legszigorubb mértani vonalokban kell feltüntetni. A földhidaknak, csatornáknak sat. sem szabad hiányznia, hogy egy földképen szerzetését lehessen

járni s az ember magának róla helyes fogalmat szerezzon Európáról. — Bár mily különöz is ezen eszme, létesítése rem valósítható, mert igen sokan vannak általa érdekelve.

* Egy gazdag orosz pár év előtt Párisban egy hölgynek szepelgett s új évre meg akarja ajándékozni; kérde: tőle mit szeretne? „A legszebb macskát,“ lön a felelet. Az orosz rögtön egész macskavásárt gyűjtte, a legszebbet megvette, aztán vásárolt egy nyakláncot 50,000 frankon, azt a macskanyakába akasztá s ezzel a hölgy lakára siette. A hölgy a piczus felé közeledett, de a mely annyira megijedt, hogy a nyitott ablakon kiugrott s — végkép elűnt. Párisban sokáig nevettek ez eseten.

** Székely kalapok tablóból. Mig külföld a gumiból mindent kezd gyártani: addig a székely föld az eddig készített buza-szalma kalapok mellé táplókalapat gondola ki. E kalap bikkfa-gombataplóból készül, mi igen puhára van kiverve; színe tápló-sárga; alakja a mostani divatos kalapoké, csak hogy teteje kerek, szalagja szegve minden bellés nélkül; készitési helye Háromszék valamely faluja és Korond, viztől áthatható lévén, czélszerű lenne házi sipkákra fordítani ez anyagot, mi könnyűsége s hűvessége tekintetéből a legczélszerűbb gyertyaellenes sipkákat szolgáltatna.

* Köztudomás szerint, Franciaországban most csak annyi nyaktilónak kell lenni, a hány császári törvényszék van. Nem rég a reimsi nyaktilót eladták. Aug. 29-kén délben reptant embertömög csoportosult azon hely körül, hol a nyaktilót hivatalosan árverelni akarták. Az ajtók 2 órakor megnyitak és egy sötét szögletben látni lehet a vörös alkotmányt és véres kosarat, mik eladandók valának. Egy hang árát kiáltotta: „20 frank.“ A jelen levők hallgattak. Vége egy valaki hozzászólt: „25 frank!“ kiáltá utána az árverező. Már a jelenlevők szemekkel keresték a nyaktiló kedvenczét, midőn egy fiatal ember előlép s 50 frankot ígér. — „Senki többet?“ kérde az árverező. „Nem, senki többet!“ felelt a tömeg. Nem sokára megtudták, hogy a nyak-

tiló vásárlója egy nemes szívű ember, ki azt csak azért vette meg, hogy megégethesse. A tömeg tapsolt és kiáltá, hogy rögtön a helyszínén égettesék meg. A rend tekintetéből ez nem engedtetett meg, a tömeg tehát kivonult, hogy kivülről láthassa az ígért megégetést jellemző füstfelleglet, mi nem sokára csakugyan megtörtént. A nyaktiló minden járulékaival mindjárt lángba borult, mit a jelenlevők dühösen szítottak. A szitók között egy magas rendű államhivatalnok is lehet észrevenni. Az autodafé 3 óráig tartott.

* A kávé táperereje. Payen vegytanár Párisban a kávéról előadást tartott a tudományek akademiájában, s tudatá, hogy az magában véve hatalmas izgatószer, de sok tápanyaggal bír, és pedig oly mértékben, hogy téjjel felig vegyítve s cukorral kellően édesítve, még egyszer oly tápláló mint a murhahus leves, s ha gyengén van pergelve, háromszorta táplálóbb a theánál. A czikoriák csak félannyi táperővel bírnak. Ez teszi érthetővé, hogy azon országokban, hol a vámszabály a kávé olcsóságát megengedi, miért használja az alsóbb néposztály oly nagy mértékben a kávé.

* Uj-York városa szintu hihetlenül gyarapul. 50 év előtt csak 60,000 lakosa s 29 milliót érő vagyona volt, s ma több van 517,000 lakóssal s 256 milliót érő vagyonával.

* Párisban egy sereg nő abból él, hogy a hiu hölgyek öszülő hajszálait ügyesen kitépdeli. Mondják, hogy egy közülök e mesterség által nagy vagyona tön szert.

Szerkesztői telegraf.

Sz. G.—nek K—t Beküldött versei tárgyában szerelnének önnel személyesen találkozni.

M—vára: verseit vettük. Imádság, Bucsúóra, Vándorhoz címűeket annak idejében használnadjuk. A könyvkereskedésbe ön számára egy könyvet küldünk.

K. J.—nak P.—t. Mikor visszaérkezik lakhelyére, kérjük telegrafozza.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(218) (2-3)

Árlejtési hirdetés.

A magas cs. k. belügyministeriumnak folyó 1853-dik évi augusztus hó 30-kán 473-ik szám alatt kelt rendelethez követeztében a nagy-várad nagyméltósága cs. kir. helytartósági osztály folyó évi september hó 7-én 1215 szám alatt kelt intézvényével, praes.

a megye házában, a hivatali alkalom elhelyezésére szükséges átalakítási munkálatok helyreállítását elrendelte.

Ezen építkezési munkákra nézve az árlejtési tárgyalás, Nagy-Váradon, a Nagy-Várad kerületi cs. k. építészeti hivatal irodájában f. hó 19-kén délelőtti 10 órakor fog megtartatni; mely alkalommal a szabályszerű helyegypirosra írt, és bérmentesen beküldött írásbeli ajánlatok is figyelembe fognak vétetni.

A vonatkozólagos költségek következöleg számitatnak:

1-ső. Kőmives munkára anyaggal együtt . . .	8923 f. 27 ¹ / ₄ k.
2-or. Ácsmunkákra anyaggal együtt . . .	1883 f. 29 ¹ / ₄ k.
3-or. Ásztalos munkákért anyaggal együtt	3864 f. 36 ¹ / ₄ k.
4-er. Lakatos munkákért anyaggal együtt	a szállítandó öntött vasneműekkel együtt
5-ör. Kovács munkákért anyaggal együtt	136 f. 37 ¹ / ₄ k.
6-or. Úvegcs munkákért	493 f. 59 k.
7-er Festő (Anstreicher) munkákért	763 f. 46 k.
8-or. Fazekas munkákért	19 f. 40 k.
9-er. Szobafestési munkákért	375 f. — k.
Összesen	19,186 f. 23¹/₄ k.

Ezen helyreállítási munkák, szükségelhető több, vagy kevesebb munkák tekintetéből egyes árak szerint fognak általadatni, és ennelfogva százalék szerinti elengedés szerint tárgyalatni; a bánom-pérez az előlegesen kiszámított összegeknek 5 százalékaival lefizetendő.

A cs. k. kerületi építészeti hivatalnál, folyó hó 10-dikétől fogva az engedélyezett építési tervek és az árlejtésre vonatkozó egyéb okmányok is naponként megtekinthetők.

Nagy-Váradon 1853-dik évi september hó 7-én.

A nagy-várad kerületi cs. k. építészeti hivatal által.

Wollandt Henrik, cs. k. főmérnök.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(219) (1-3)

Hirdetés.

Kolozsvártól 3 órányi távolságra a Magyar-szülvasi jóságha találtak egy palinkaház, melyminden szükségességekkel, szarvas marha- és sertés-hizlaló-pajtákkel ellátva, a palinkaégetéshez évenként 100 quadrat öl fával — különböző helységekből öt tiszta birtoklási korcsoma, és egy jó két kerekű malom — haszonbérbe kiadó.

Továbbá ugyan ezen jósághoz tartozó határon, Kolozsvárhoz 1¹/₂ órányi távolságra találtak eladó ölfák, akár kurta, akár hosszú gömbölyű ölfákban, akár fennálló erdők nyil számára, igen könnyű vectarázható helyekről nagy mennyiségben jutányos áron.

Értekezni lehet akár helyi Szilváson, akár bérmentesített levelek által, a tordai vagy kolozsvári postán.

(220)

A külső Magyarutzában, a b. Jósika kert mellett lévő gróf Bethlen Adám-féle kertben, van eladó négy kis kalongya jó széna; ára felett lehet értekezödni az ottan lakó kertészszel.

(221) (1-3)

Széna eladás.

Özv. mls Zeyk Józsefné asszony bolduci pusztáján, a mező-nagycsányi határon, mintegy 200 szekér széna a jutányos áron eladó. A venni szándékozók bővebb utasítást nyerhetnek Gyéres-Szentkirályt Jancsó Jánosnál, a gr. Thoroczky M. ur gazdatisztjénél.

(210) (2-3)

A Fogolyutzában 99 szám alatti ház Sz. Mihály napkor kiadó, vagy örök áron eladó; vagyon rajta 3 szoba, konyha, pince sat. Értekezhetni iránta Tilsch könyvkereskedésében.

(211) (2-3)

Jószág bérbeadás.

Sz. Mihály napján reggeli 9 órakor ki fog adatni kötelenden a néhai Nagy István-féle jószág a többet ígérőnek három vagy több évekre. Licitatio alá kerül ugyan akkor mintegy 31 darab ökör, tehének, tulkok, lovak, több rendbeli vasas szekér, eke, szóval mindenemű gazdasági eszköz, ugy szintén nagyobbserű házi butorok, öt boglya széna és egy kazal szalma. — Eza jószág örök áron is aladó.

(213) (2-2)

Egy a sors által kényserült özvegy asszony szolgálalatot keres valamely uri családnál; — ajánkozik gazdasáznynak, felügyelőnek, gondviselőnek s t. effélére. Bővebb tudósítást adnak a Tilsch könyvkereskedésében.

(217) (2-3)

Olcsó hyacinthus.

Virág-hagymák különbözőn teljesek 50 darab 2 frt. 12 kr. — patkanczak 50 darab 50 kr. — Tulipán-

hagymavirágok pedig 50 darab 12 kr. pengő pénzben. — Narcissus, Liliom, Amarillo, Ranunculus, Euconis punctata, Gladiolus, Tubarózsák is eladók a belső királyutczai 32 számú háznál vagy ifj Tilsch János és Tauffer Fer. urak kereskedésükben a látható jegyzék szerint. — Szép kanári madarak is kaphatók, párja 2 frt. p. p. Jusztí Károly.

(206) (3-3)

Gazdasszony kerestetik.

Egy folytonosan Kolozsvárt lakó nőtlen ur keres egy **értkoru és családtalan gazdasszonyt**. Értsen a főzéshez jól, különben tisztos külsejű legyen; havi fizetése 8 pfrt. — Bővebb utasítást a Tilsch ur könyvkereskedésében adnak.

(203) (3-3)

A Felső-Szénutzában a 96-ik számú telek és kert örök áron eladó. A telken három külön épület van, a gyümölcsös terjedelmes és nemes gyümölcsfakkal van beültetve. A Tordautzában 10. számú háznál egy ZONGORA eladó.

(214) (3-3)

A gr. Eszterházy és gr. Bánffy uradalom jelenti a t. cz. közönségnek, hogy ujanon vágatott **tűzl fája** gyalui faraktárban már felölvözve lévén, annak eladását megkezdette. Egy kurta öl ára Gyaluban 5 ezüst forint. — Utalványokkal váltani lehet mostan a Mikó Lőrincz háznál Sétatérutzában 16 szám alatt, f. év september 12-én túl pedig az uradalmi irodában a gr. Eszterházy háznál Tordautzában.

(216) (3-3)

Kiadó szobák.

A Diána-fürdőben több, hónapos szoba kiadó.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BEDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomintézeté betűivel.